

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Diyarbakır'ın Kulp ilçesi Hamzalı Mahallesi ve Batman'ın Sason İlçesi Dicle Havzası arasında bulunan Zori Çayı üzerinde yapılması planlanan Metin HES (Kayser Barajı) projesinin faaliyete geçmesiyle yüksek oranda buharlaşma sebebiyle toprağın tuz oranının artarak verimliliğinin azalacağı, bölgenin temel geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılığının olumsuz etkileneceği, havzanın içme ve kullanma suyunun kirleneceği, Zori Çayına özgü spesifik balık türlerinin ve habitat bütünlüğünün yok olacağı, ayrıca bölgede bulunan kültürel miraslar, tarihi çeşme ve köprü kalıntılarının da yıkılacağı Diyarbakır ve Batman İdare Mahkemelerinin kararlarında ve bilirkişi raporlarında açıklanmıştır. Ayrıca projenin kamu yararı gözetmediği yine mahkeme kararlarıyla sabit iken bu projeye Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından ÇED olumlu raporu verilmesi yaşanabilecek çok boyutlu felaketlere davetiye çıkarmaktadır. Bu amaçla yapılacak olan Metin HES (Kayser Barajı) projesinin ağır sonuçlarının ortaya çıkarılması, yaşanacak yıkım ve mağduriyetlerin önlenmesi amacıyla Anayasa'nın 98. TBMM İç tüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ederim.

Serhat EREN

Diyarbakır Milletvekili

GEREKÇE

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2014 yılında Diyarbakır'ın Kulp ilçesi Hamzalı Mahallesi ile Batman'ın Sason ilçesi Dicle Havzası arasında Zori çayı üzerinde yapılması planlanan Metin HES (Kayser Barajı) projesi için "ÇED Olumlu Kararı" vermiş, bu karara ilişkin bölgede yaşayan ve projeden etkilenen köylülerin Diyarbakır ve Batman İdare Mahkemelerine açmış oldukları dava sonucunda Diyarbakır ve Batman İdare Mahkemeleri malzeme ocakları, kırma eleme tesisi ve beton santrali projesi kapsamında hazırlanan imar planlarının hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle projeyi ve hazırlanan "ÇED Olumlu Kararı"nı iptal etmiştir.

Metin HES (Kayser Barajı) projesi Diyarbakır'ın Kulp ilçesi ve Batman'ın Sason ilçesi sınırlarında Zori Çayı üzerinde yer almaktadır. Yapılacak barajın gövdesi ve göl aynası sınırları içerisinde orman arazileri, tarım alanı olarak kullanılan özel mülk arazileri, kısmen yerleşim alanları da bulunurken, baraj aksı/baraj gövde yeri ve göl alanında ise Kulp ilçesine bağlı Kayahan, Ayhan ve Hamzalı mahalleleri taşınmazları (orman arazisi ve özel mülkler) ile Sason ilçesi, Yücebağ/yıldız köyü, Çağlı köyü, Heybeli köyü ve Balbaşı köyü arazileri (orman arazisi ve özel mülkler) projenin etki alanında bulunmaktadır.

Batman İdare Mahkemesi 14/11/2022 tarihli kararında Sason İlçesi Dicle Havzası – Zori Çayı üzerinde yapılması planlanan Metin HES (Kayser Barajı)'nın faaliyete geçmesiyle yüksek oradan buharlaşma sebebiyle toprağın tuz oranı artarak verimliliğin azalacağı, temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılık olan Sason ilçesindeki HES projesiyle ilçedeki tarım ve hayvancılığın olumsuz etkileneceği, havzanın içme ve kullanma suyunun kaynağını oluşturan Zori Çayının atık suların karışmadığı temiz bir kaynak olduğu ve kendine özgü spesifik balık türlerini de barındırması hasebiyle korunması gerekli canlı türlerinin habitat bütünlüğü ve biyolojik çeşitliliği bakımından risk altında olacağı, kaynak suyunun proje kapsamında kullanılması ile kirliliğin önüne geçilemeyeceği ve içme suyu olarak kullanma imkanının kalmayacağı belirtmiştir. Ayrıca mahkeme tarihi çeşme ve köprü kalıntılarının proje sahasında yer alması sebebiyle kültürel mirasın yok olacağı, yapımı planlanan HES projesi zemin yapısını değiştireceğinden, aşırı yağmurların sel ve su basmalarını beraberinde getirerek yerleşim yerleri ile tarım arazilerini etkileyeceği ve doğal dengeyi bozacağı, nihayetinde dava konusu imar planlarının şehircilik ilkelerine, planlama esaslarına ve kamu yararına uygun olmadığı belirtmiştir.

Diyarbakır İdare Mahkemesi ise geniş bir alanda yapılacak inşaat çalışmalarının ve patlamadan kaynaklı olarak bölgeye yayılacak toz emisyon miktarlarının olası çevreye etkilerinin tam olarak değerlendirilmemiş olması; ÇED raporunda, projenin etki alanında kalan tarla ve bahçe tarımı yapılan araziler üzerine olumsuz etkilerinin yeterince incelenmemesi, bölge hayvancılığı üzerindeki olumsuz etkiler ile alınacak önlemlere yer verilmemesi, proje inşası sırasında yapılacak patlatmalar ve malzeme nakliyesinden kaynaklanan toz oluşumunun tarımsal üretim miktarı ve tarım ürünleri kalitesi üzerine etkilerinin değerlendirilmemesi ve bölge halkının mağduriyetlerinin yeterince dikkate alınmaması nedeniyle 31/03/2023 tarihli kararında "Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Olumlu" raporunun iptaline karar vermiştir.

Ancak Diyarbakır ve Batman İdare Mahkemeleri kararına rağmen 6 Eylül 2023 tarihinde Diyarbakır Valiliği'ne ait resmi internet sayfasından yapılan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü- ÇED Olumlu Kararının Askıda İlan Edilmesi Hk adlı duyuruyla bakanlığın proje için yeni ÇED olumlu kararı çıkardığı görülmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması*" başlıklı 56. Maddesinde; "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir" hükmü yer almaktadır. Yine 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun "*Amaç*" başlıklı 1. maddesinde; "Bu kanunun amacı, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamaktır" hükmü yer almaktadır.

Gerek Anayasa gerek ise Çevre Kanunu'ndan görüleceği üzere bütün vatandaşların ortak varlığı olan çevrenin korunması, iyileştirilmesi, doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılması ve korunması, su, toprak ve havanın kirlenmesinin önlenmesi, ülkenin bitki ve hayvan varlığı ile doğal, tarihsel ve kültürel zenginliklerinin korunması hedeflenmektedir. Yapılması planlanan Metin HES (Kayser Barajı) projesinin yaratacağı doğal yıkım ve mağduriyetler düşünüldüğünde aynı zamanda Anayasa'yla güvenceye alınmış haklar da çiğnenmektedir. Bu amaçla yapılacak olan Metin HES (Kayser Barajı) projesinin ağır sonuçlarının ortaya çıkarılması, yaşanacak yıkım ve mağduriyetlerin önlenmesi amacıyla Meclis Araştırması açılması gerekmektedir.

1	SEZAI TEMELLİ	MUŞ	h m
2	FERİT ŞENYAŞAR	ŞANLIURFA	F
3	CEYLAN AKÇA CUPOLO	DİYARBAKIR	Ceylan
4			
5	KEZİBAN KONUKÇU KOK	İSTANBUL	K
6	ÖMER FARUK GÖRER KOCATEPE		Ö. Faruk
7	PERİHAN KOCA	MERSİN	Perihan
8	AYTEN KORDU	TUNCELİ	Ayten
9	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	B. Güneş
10	ZEYNEP ODUNCU	BATMAN	Zeynep
11	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	M. Zeki
12	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	H. Bozdağ
13	OSMAN CENGİZ ÇANDAR	DİYARBAKIR	O. Cengiz
14	SÜMEYYE BOZ	MUŞ	S. Boz
15	ÖMER FARUK HÜLAKÜ	BİNGÖL	Ö. Faruk
16	ONUR DÜŞÜNMEZ	HAKKARİ	O. Düşünmez
17	GEORGE ASLAN	MARDİN	G. Aslan
18	SEMRA ÇAĞLAR GÖKALP	BİTLİS	S. Çağlar
19	BURCUĞÜL ÇUBUK	İZMİR	B. Çubuk
20	CELAL FIRAT	İSTANBUL	C. Fırat